

KOMMUNIKATIONSUTSKOTTETS BETÄNKANDE 17/2007 rd

Rundradion Ab:s förvaltningsråds berättelse till riksdagen om bolagets verksamhet år 2005 och 2006

INLEDNING

Remiss

Riksdagen remitterade den 11 oktober 2007 Rundradion Ab:s förvaltningsråds berättelse till riksdagen om bolagets verksamhet år 2005 och 2006 (B 16/2007 rd) till kommunikationsutskottet för beredning.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- kommunikationsråd Ismo Kosonen, kommunikationsministeriet
- enhetschef Merja Saari, Kommunikationsverket
- direktör Teppo Turkki, Konstindustriella högskolan
- ordförande Pekka Aikio och specialrådgivare Heikki Hyvärinen, sametinget
- verkställande direktör Mikael Jungner, ekonomidirektör Marja-Riitta Kaivonen, förvaltningsrådets ordförande Kimmo Sasi och sty-

relseordförande Hannu Olkinuora, Rundradion Ab

- kreativ direktör, ansvarig producent Saku Tuominen, Zodiak Television Finland Oy
- planerare Sami Virtanen, Förbundet för Hörselvård
- specialmedarbetare Jari Heiskanen, Finlands Dövas Förbund rf
- ordförande Pekka Arponeva, Yleisradion Tekniset
- vice ordförande Jukka Kuusinen, Yleisradion Toimihenkilöt
- ordförande Heikki Luukkanen, Yleisradion ohjelmatyöntekijät
- politices doktor, lärare i journalistik Henriikka Zilliacus-Tikkanen, Svenska Finlands folkting
- Arne Wessberg.

Dessutom har skriftligt utlåtande lämnats av
— TV-lavastajat
— Yleisradion Päällikköyhdistys.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Motivering

Public service-uppdraget

I 7 § i lagen om Rundradion Ab, nedan Rundradion, definieras bolagets allmännyttiga uppgift. Genom en lagändring som trädde i kraft vid in-

gången av 2006 preciserades denna uppgift. Enligt lagen ska bolaget tillhandahålla ett heltäckande televisions- och radioprogramutbud och special- och tilläggstjänster för alla på lika villkor. Bolaget ska särskilt stödja demokratin och föra fram olika åsikter. Den allmännyttiga uppgiften anses även omfatta produktion av in-

hemsk kultur, en skyldighet att beakta synpunkter som har att göra med allmänbildning och jämställdhet samt att sända barnprogram och erbjuda andaktsprogram.

I definitionen av Rundradions uppgifter lyfts även språkaspekten fram. Bolaget ska tillhandahålla tjänster såväl på finska och svenska som på samiska, romani och teckenspråk. Rundradion sänder program även till minoritets- och specialgrupper och bland bolagets värden kan nämnas tolerans och kulturell mångfald. Bolaget skall liksom upprätthålla programutbud som riktar sig till utlandet. Dessutom ska det försäkra sig om att myndighetsinformation kan sändas under alla förhållanden och att den elektroniska kommunikationen fungerar också under undantagsförhållanden.

I berättelsen sägs att tittarna och lyssnarna åren 2005—2006 var något nöjdare med Rundradions utbud än tidigare år. Hela 83 procent av finländarna var ganska nöjda med YLE:s utbud av tv, radio och nya tjänster. Detta avspeglas också i att publiken förefaller att mer än tidigare sätta värde på public servicen.

I sina tidigare betänkanden, KoUB 21/2004 rd och KoUB 12/2005 rd, har utskottet understrukit att bolagets programutbud ska vara brett, högkvalitativt, allsidigt och varierande. Utskottet har påpekat att programmen bör vara professionellt gjorda, hålla en hög kvalitet och utgå från principen om public service. Rundradions allmännyttiga uppgift och dess förmåga att förverkliga är grunden för bolagets särställning. Eftersom medborgarna förefaller vara nöjda med hur uppgiften skötts kan den slutsatsen dras att Rundradion under berättelseåren gott och väl levt upp till de mångskiftande krav som ställs på det.

Rundradion ska i sitt uppdrag å ena sidan ge service till stora medborgargrupper, exempelvis i form av tillförlitlig information och referat från sportevenemang och å andra sidan beakta specialgruppers krav utifrån principen om likabehandling. När det gäller service till olika språkgrupper och special- och minoritetsgrupper är Rundradion i praktiken den enda servicetillhandahållaren. Utskottet anser att det därför måste

accepteras att den andel av bolagets brett utlagda utbud som riktar sig till dessa grupper klart överstiger befolkningsgruppernas andel av hela tittar- och lyssnarskaran.

En tillförlitlig och oberoende nyhetsförmedling samt högklassiga, i samhälleligt och politiskt avseende på lika grunder producerade aktualitetsprogram är enligt utskottets bedömning en av Rundradions viktigaste public service-uppgifter. Också den regionala nyhetsverksamheten i radio och television är viktig med avseende på samhällelig jämlikhet. Rundradion har ett alldeles särskilt ansvar för att myndighetsinformation och nödmeddelanden förmedlas till stora befolkningsgrupper. Utskottet understryker att denna uppgift i alla förutsebara situationer nödvändigtvis måste kunna uppfyllas.

Kanaler och programutbud

Förändringarna i kommunikationsbranschen har varit påtagliga under de senaste åren. Mängden nya former av kommersiella radio- och televisionstjänster har ökat snabbt och påtagligt. Trots att det totala programutbudet har ökat har Rundradions utbud fortsättningsvis intresserat tittarna. Publiken förefaller uppskatta kvalitativa sakprogram i en tid där medierna allt mer inriktar sig på underhållning. Enligt utredning till utskottet uppskattar tittarna särskilt det att Rundradions sakprogram är oavhängiga och etiskt högtstående. Rundradions mångsidiga programutbud bjuder på etniska incitament och infallsvinklar och när det gäller produktionen av kulturprogram, inklusive drama och klassisk musik, är bolaget den klart största aktören och på vissa områden också den enda inhemska. Men Rundradion svarar också för inhemska, kvalitativ underhållning, särskilt som den delen av verksamheten har en starkt positiv effekt på relationen till publiken och tittarnas benägenhet att betala televisionsavgiften. Rundradions mångsidiga basservice på svenska och det svenskspråkiga programutbudet i övrigt kompletterar med sina egna infallsvinklar det finskspråkiga utbudet och är en betydelsefull del av det totala utbudet.

I debatten om Rundradions televisions- och radioprogramutbud har tonvikten ofta lagts på att jämföra kanalernas kvalitet och målgruppernas betydelse för bolagets verksamhet. Utskottet konstaterar att det faktiska innehållet i public servicen och möjligheten att nå målgrupperna framför allt hänger samman med programutbudets innehåll och programmets kvalitet. Detta förutsätter att resurserna effektivare styrs från administrationen till att producera och köpa in program.

De kommersiella kanalernas ofta goda internationella utbud kommer till synes exempelvis i en allt hårdare konkurrens om barntittare. I olika undersökningar har Rundradions barnprogram av tradition fått berömliga vitsord av barnens föräldrar. Man har ansett att programmen respekterar barnen, är såväl utvecklande som underhållande och dessutom icke-våldsamma och trygga. Enligt utskottets mening är det viktigt att Rundradion även i fortsättningen håller kvar sin position som en viktig tillhandahållare av barnprogram, så att barnen och deras familjer utöver multinationella barnprogram får tillgång till ett inhemskt programutbud som har sin grund i det egna samhället och kulturen och som är trygg för barnen.

Unga och unga vuxna är den grupp som ivrigast utnyttjar webbtjänster och de har därför möjlighet att bekanta sig både med inhemskt och utländskt medieutbud. Denna målgrupp är mycket viktig för Rundradion både i dag och i framtiden. När beslut om programutbudet och resursfördelningen fattas måste unga och unga vuxna som en grupp ges uppmärksamhet. Enligt utskottet är det också viktigt att tillhandahålla undervisningsprogram av god kvalitet både för skolor och vuxenutbildning. Av berättelsen framgår att just denna service är en av de 12 mest uppskattade av Rundradions tjänster.

Framgångar i stora sportsammanhang har av tradition varit viktigt för finländarna och inneburit ökat självförtroende och en samling kring gemensamma intressen. En viktig del av public service-uppdraget är därför att förmedla program från stora idrottsevenemang. Eftersom unga personer utövar allt mindre vardagsmotion

har idrottsevenemang och motions- och idrottsprogram en allt större betydelse som en faktor som främjar en sund livsstil bland ungdomar. Rundradion bör därför också i framtiden kunna satsa på en täckande och avgiftsfri förmedling av de stora internationella idrottsevenemang som finländarna upplever som viktiga.

Den nya tekniken skapar nya möjligheter för tittare och lyssnare. Rundradion bör aktivt bevaka den multimediala utvecklingen. Utskottet ser det som positivt att bolaget har utsträckt sin service till webb-, bredbands- och mobiltjänster. Dessa verksamhetsformer är viktiga för att nå särskilt den yngre befolkningen.

I september 2006 öppnades Rundradions Levande arkiv, som består av inspelningar och material från Rundradions radio-, tv- och fotoarkiv samt filmmaterial köpt från filmbolag. Enligt utskottets mening är Rundradions nationella ljud- och bildarkiv en viktig del av bolagets public service-uppdrag. År 2007 öppnades den serviceform som kallas Arenan och som erbjuder en möjlighet att i efterskott höra och se program som sänts på en radio- eller televisionskanal. Rundradions Arena är också med internationella mått mätt en vittomfattande allmännyttig serviceform som utnyttjar bredbandstekniken.

Specialgrupper

Utskottet konstaterar att Rundradion är den enda organisationen i vårt land som har till uppgift att erbjuda specialgrupper möjlighet till samhällsinformation och mångsidiga mediatjänster på jämlika grunder. Av berättelsen framgår att satsningarna 2005—2006 på minoriteter och specialgrupper var större än tidigare. År 2005 lade Rundradion upp en servicestrategi för 2006—2010 för minoriteter och specialgrupper. Avsikten med strategin är att trygga den grundläggande informationen och utvecklingen av medborgarfärdigheter för dessa grupper. Dessutom vill Rundradion utveckla och stärka den samhälleliga acceptabiliteten och delaktigheten när det gäller dessa grupper.

Det finns uppskattningsvis 740 000 hörsel-skadade i vårt land, av vilka ca 30 000 inte kan

höra televisionsprogram ens med hjälpmedel. Till denna grupp hör även dövblinda och döva som behärskar teckenspråk. Dessa kan följa endast en bråkdel av de inhemska televisionsprogrammen, eftersom de här programmen inte är textade. Landets befolkning blir allt äldre och antalet tittare och lyssnare som hör dåligt på grund av hög ålder ökar därför.

Enligt Rundradion har digital-tv fört med sig nya former av specialservice som är förenliga med public service. Bland dem kan särskilt nämnas utvidgad textning för hörselskadade och textning i form av syntetiskt tal för synskadade. Tjänsten med talande text lanserades år 2005. Textning i form av syntetiskt tal omfattar uppskattningsvis 30 % av det inhemska programutbudet. De dagliga nyheterna på teckenspråk förmedlas även över webben och mobilt.

Vid expertutfrågningen påpekade Kuulonhuoltoliitto ry att Rundradion för närvarande textar endast ca 20 % av sitt inhemska programutbud. Antalet textade program har under de senaste åren ökat med endast fem procent. Kuulonhuoltoliitto ser positivt på utvecklingen men ansåg att man ännu inte på länge kan tala om ett jämlikt bemötande av olika tittargrupper när det gäller textningen. Förbundet understryker att textningen av inhemska televisionsprogram är en människorätts- och jämlikhetsfråga.

Det finns ca 5 000 personer i Finland som har teckenspråk som sitt första språk. Finlands Dövas Förbund rf har i olika sammanhang uttryckt sin oro för att Rundradions service på teckenspråk inte är tillräcklig. Den enda formen av service är i själva verket nyhetssändningarna som är fem minuter långa samt programmet Viikko viitottuna, som kan ses på en digital kanal på veckosluten. Nyhetssändningarna hinner inte behandla stort mer än dagens huvudrubriker och på grund av den korta sändningstiden är det inte möjligt att ta med fördjupande material. Det finns inte heller kompletterande aktualitetsprogram såsom A-studio.

Finlands Dövas Förbund anser att Rundradions strategi för minoriteter och specialgrupper inte har konkretiserats i form av exempelvis utökad service på teckenspråk. Enligt förbundet

har den ökade internetservicen endast inneburit att de televiserade sändningarna på teckenspråk numera också kan ses på webben. Det skulle vara möjligt att producera nytt och annorlunda material på teckenspråk för webben. Det är närmast debattprogram i samband med val som tolkas till teckenspråk. Denna serviceform är välkommen men inte tillräcklig.

I många länder, såsom i USA, Frankrike, Holland och Israel skrivs skyldigheten att texta inhemska program in i lagstiftning eller i koncessionsvillkoren. I Storbritannien textar Public service-bolaget BBC över 90 % av programutbudet på sina huvudkanaler och 80 % på övriga kanaler.

Rundradions VD Mikael Jungner uppgav vid expertutfrågningen att Rundradion kommer att öka antalet textade program till 30 % av det inhemska utbudet.

Utskottet framhåller att Rundradion fortsättningsvis måste satsa på att öka textningen av programmen, eftersom detta är en viktig del av public service-uppdraget. Textningen gör det möjligt för svårt hörselskadade och döva samt andra personer i motsvarande situation att följa programmen. Textningen hjälper också invandrare, olika språkminoriteter och personer med inlärningssvårigheter samt även den växande gruppen av äldre som hör dåligt. Det bör också göras fler program som skraddarsys för specialgrupper och servicen bör vara mångsidigare. Här ska den möjlighet till tilläggservice som digitaltekniken och internet erbjuder utnyttjas fullt ut. Erfarenheterna i andra europeiska rundradion länder visar att webb-tjänster och mobila tjänster effektivt kan stödja Rundradion i dess public service-uppdrag.

Den samiska befolkningen

Servicen på samiska har förbättrats. Rundradion har börjat producera barnprogram på samiska inom ramen för ett nordiskt samarbete. Radio- och tv-nyheter på samiska finns nu utlagda på Sámi Radios webbplats, där de också kan läsas i textform. Sámi Radio sänder cirka 2 000 timmar om året i norra Lappland. Programutbudet be-

står av nyheter, aktualiteter, kultur, underhållning, barn- och ungdomsprogram samt andaktsprogram.

Sametinget gav ett yttrande om Rundradions berättelse 31.8.2007. Efter denna tidpunkt har en viss positiv utveckling skett inom bolaget i fråga om utbudet på samiska. I sitt yttrande till utskottet underströk sametinget särskilt barnprogrammets betydelse. Utbudet av barnprogram på samiska måste vara permanent och tillräckliga resurser anvisas för att producera program.

I september 2007 sändes på Rundradions kanaler den första delen av en serie barnprogram på samiska. Serien omfattar inalles 15 avsnitt och har kommit till i samarbete mellan Rundradions Sámi Radio och Sveriges STV Sápmi. Rundradion har redan nu beviljat finansiering för samiska barnprogram våren 2008. Men sametinget anser att utbudet är otillräckligt och gör det svårt att skapa en fast bas för produktion av barnprogram på samiska.

Barnprogram på samiska är mycket viktiga för att stärka den positiva bilden av språket och öka språkanvändningen. När den egna kulturen kommer till synes i medierna är det lättare att skapa en stark samisk identitet. Enligt sametinget är det särskilt viktigt att öka produktionen av barnprogram på de hotade språken enaresamiska och skoltsamiska. Utbudet av barnprogram på dessa språk är helt beroende av Rundradion.

Från den 27 april 2007 flyttades de samiska TV-nyheterna till kanalen FST5. Nyheterna fick ingen fast sändningstid utan sänds närmare midnatt efter att de svenskspråkiga programmen slutat. Nu har man återgått till fasta sändningstider i norra Finland och nyheterna sänds på FST5 utan textning dagligen klockan 18.15. Men sametinget påpekar att utbudet fortfarande inte når samer på annat håll i Finland och att TV-nyheter på samiska borde kunna ses i hela landet textade till nationalspråken samt sändas regelbundet på en bestämd kanal och på bästa tittartid.

Utskottet konstaterar att Rundradions nyhets- och aktualitetsprogram på samiska och särskilt de nya barnprogrammen är mycket viktiga för att vårt lands samiska befolkning ska kunna upprätthålla sitt språk och sin kultur. Frågan om fi-

nansieringen av barnprogrammen, nyhetssändningarnas sändningstidpunkter och sebarhet måste kunna lösas på ett sätt som motsvarar den samiska befolkningens behov.

Rundradions förvaltning 2005 och 2006

Under berättelseåren fattades beslut som syftade till att balansera bolagets ekonomi. Besluten antog formen av avtalsändringar, strukturreformer, effektivare programverksamhet och bättre processer för stödverksamheterna samt nya riktlinjer för programverksamheten. Ändringarna i lagen om Rundradion trädde i kraft i början av 2006, varvid förvaltningsrådets och styrelsens uppgifter och sammansättning ändrades. Under 2006 fattades även beslut om en översyn av Rundradions organisation.

Utskottet konstaterar att det har skett stora omställningar inom Rundradion. Organisationen har setts över och kanalnätet har byggts om. Under expertutfrågningen har man fört fram att den nya organisationen vilar på en sund bas och att kanalnätet har byggts om i rätt tid. Man har ansett att åtgärderna har varit korrekta och att de möjliggjort Rundradions anpassning till en föränderlig verksamhetsmiljö och därmed bidragit till att förverkliga public service-uppdraget. Utskottet noterar att Rundradion också varit tvungen att genomföra nyarrangemang som har haft betydande konsekvenser för personalen. Under expertutfrågningen framgick det att försöken att effektivisera programproduktionens produktivitet genom att ta i bruk nya verksamhets- och produktionsätt endast delvis har lyckats. Den produktionsprocess som bygger på principen från idé till produkt anses för splittrad och vidare anser man att de ständiga organisationsreformerna inte skapar någon god grund för kreativitet och utveckling.

Under hörandet påtalades även de åtgärder som vidtagits efter berättelseåren, såsom övergången till den digitala televisionen. Utskottet har uppmärksammat på att den nya teknologin inte till alla delar har tagits i bruk på ett lyckat sätt och på att berättelsen i alltför hög grad un-

derstryker effektivitet och lönsamhet på bekostnad av innehåll och kvalitet.

Finansieringsbasen

Rundradions resultat var negativt under båda verksamhetsåren. År 2005 var förlusten 7,7 % av omsättningen och 2006 uppgick förlusten till 4,3 %. Målet är att få ekonomin i balans 2008. Men enligt utredning till utskottet kommer detta att bli en stor utmaning eftersom mer än 50 000 televisionsavgifter har sagts upp under 2007. Detta orsakar ett underskott på ca 10 miljoner euro i Rundradions budget. Enligt vad utskottet har fått veta blir uppskattningsvis 200 000—250 000 televisionsavgifter obetalda, vilket är ännu allvarligare med tanke på finansieringen av Rundradions verksamhet, eftersom det ger ett underskott på ca 40—50 miljoner i finansieringen. Utskottet anser att det behövs en effektivare kontroll av att televisionsavgifterna betalas.

Utskottet bekymrar sig över Rundradions ekonomi och den ekonomiska utvecklingen och hur detta påverkar möjligheterna att fullgöra public service-uppdraget. Den arbetsgrupp som ska tillsättas 2008 bör, när den utreder bolagets ekonomi, ta ställning till hur finansieringen ska tryggas. Ett scenario som framstälts för utskottet under expertutfrågningen är att televisionsavgifterna inte längre ska ligga till grund för en fungerande finansieringsmodell. Detta motiveras med att den tekniska utvecklingen har medfört stora förändringar i mediabranschen. Utskottet konstaterar att även budgetfinansiering är förknippat med många frågetecken bland annat när det gäller det offentliga ordets demokratiska verksamhetsmöjligheter och yttrandefriheten.

Utskottet understryker vikten av att finansieringsbasen byggs upp så att man är förberedd på den kommande utvecklingen i mediabranschen och att Rundradion också i fortsättningen ska kunna fullgöra sitt public service-uppdrag. När olika finansieringsmodeller utvärderas finns det skäl att hålla i minnet att Rundradion har en särställning som programproducent för alla befolkningsgrupper. Verksamheten kan därför inte mätas med samma mått som andra, kommersiella aktörers verksamhet, där exempelvis tittar- och lyssnarsiffror kan vara utgångspunkten för bedömningen av verksamheten. Utskottet understryker att Rundradion kan finansieras med televisionsavgifter endast om medborgarna erbjuds program av hög kvalitet. Rundradions verksamhet måste därför också i fortsättningen huvudsakligen koncentreras på innehållet, fungerande service och framför allt kvalitet.

Förslag till beslut

Med stöd av det som anförs ovan föreslår kommunikationsutskottet att riksdagen godkänner följande ställningstagande

att riksdagen med anledning av berättelsen godkänner följande ställningstagande:

- 1. För att Rundradion Ab i sin verksamhet ska kunna fullgöra sitt public service-uppdrag bör bolaget koncentrera sig på innehåll och fungerande service samt kvaliteten på dessa och*
- 2. Den framtida finansieringen av Rundradion Ab måste utredas med sikte på att bolaget skall kunna fullgöra sitt public service-uppdrag.*

Helsingfors den 5 december 2007

I den avgörande behandlingen deltog

ordf. Martti Korhonen /vänst
vordf. Saara Karhu /sd
medl. Mikko Alatalo /cent
Marko Asell /sd
Maria Guzenina-Richardson /sd
Leena Harkimo /saml
Mats Nylund /sv
Pentti Oinonen /saf
Markku Pakkanen /cent

Lyly Rajala /saml
Tero Rönni /sd
Pertti Salovaara /cent
Janne Seurujärvi /cent
Johanna Sumuvuori /gröna
Ilkka Viljanen /saml
Anne-Mari Virolainen /saml
ers. Sari Palm /kd.

Sekreterare var

utskottsråd Mika Boedeker
utskottsråd Kaj Laine.